

Felül az új, alul a régi

A Flórián téri üzletközpont és a Szentendrei út között nagy építkezés folyik. Az Árpád-híd felől a felüljárók és lehajtópályák készülő vasbeton szerkezetei sejtetik, hogyan alakul a főváros egyik legforgalmasabb és legmodernebb közlekedési csomópontja. A több méter mély gödörben védősíkos munkások, markológépek, dömperek, teherautók nyüzsögnek. Egy-egy frissen ásott területnél néhány civil is feltűnik. Jegyzetelnek, mérnek, gyors vázlatot készítenek. Régészek. Mindnyáján a Budapesti Történeti Múzeum munkatársai.

— Obuda rendkívül gazdag a római kori emlékekben — magyarázza dr. Kaba Melinda, az ásatások vezetője. — Ilyen értékes leltre azonban mi sem számítottunk. Ahol most az új alul- és felüljáró épül, ott volt a hajdani Pannónia provincia fővárosának, Aquincumnak a katonai tábora. Itt éppen a katonai fürdő területén vagyunk — mutat szét a félköríves, vasos falak között. — Ha befejezzük a feltárást, akkor elmondhatjuk, hogy az egykori római birodalom hazánkban egyedülálló régészeti emlékének vagyunk a birtokában.

Ezen a helyen — mint tudjuk — már folytak ásatások. 1778-ban Schönvisner István egyetemi tanár a mai Flórián tér 3. számú ház alatt ókori falmaradványra bukkant. Az ásatás során kibontakozott egy kisebb fürdőmedence alapja, a központi fűtéssel ellátott padozattal együtt. A kutatás eredményeit még ebben az évben közzétette a professzor. Ertekezésében kifejtette: a medence csupán része egy nagyobb közfürdőnek, amit feltehetően a római katonaság épített. Hat évtizednyi csönd után, a múlt század közepén csatornázás közben feliratos követ találtak. Ebből derült ki, hogy a fürdő régebbi keletű, s hogy időszámításunk szerint 268-ban II. Claudius császár idejében

tatarozásra szorult. A feltárást befejezve, a fürdőmedencét bemutatatták a nagyközönségnek. Ez volt műemlékvédelmünk első állomása. Csaknem száz év múlva került sor a folytatásra. Nagy Lajos, nemzetközileg elismert régészünk, számos aquincumi emlék kutatója kialakította a medence melletti föld alatti múzeumot.

— A kutatásokat csak a hatvanas években kezdhették újra — mondja dr. Kaba Melinda. Ekkor, a lakótelep építése közben került elő a tornacsarnok délekeleti része és több kisebb helyiség. A mai áruházzal előtti területen a hetvenes években kaptunk lehetőséget a feltárára. Hatalmas épület-együttes nyomait találtuk meg, a feltárt helyiségek száma meghaladta a harmincat is.

— Mire szolgáltak a termek? — kérdezzük.

— A birodalom másutt található fürdőihez hasonlóan különböző hőfokú gyógyvizes medencék, gőzkamrák alkották a közfürdőt. Könyvtárak, olvasószobák, társalgók, sportolásra alkalmas tornacsarnokok, enyhét adó oszlopos sétálóhelyek szolgálták a rómaiak kényelmét. Ma úgy mondanák, itt volt a művelődési központ!

Egyre mélyebb területre érkezünk. Embermagasságú üregnél állunk meg.

— Ezen keresztül hozták ide a vizet — mutatja. — A Római-fürdő ma is fakadó forrásainak vize táplálta az ókori medencéket. Gyógyvizével sok ízületi bántalomban szenvedőnek adott enyhülést. A nimfáknak épített szentélyben az ókoriak kőbe véshették köszönetüket a gyógyulásért.

A közelmúltban bukkantak rá a nagy úszómedencére, amely 26-szor 13 méteres nagyságával, terrazzóval burkolt falával, lépcsős lejárójával szinte teljes épségben megmaradt. (Képeink a feltárást alatt levő gyógyfürdőt mutatják be.) A

munkások óvatosan lapátolják a földet a kibontakozó medencefaltól. A Baktai brigád tagjai kizárólag a régészek dolgoznak: 1977 óta mindegyik óbudaí ásatáson részt vettek.

— Azelőtt bányában dolgoztunk, de már nyugdíjasok vagyunk — mondja Baktai József brigádvezető. — Most jó itt a szabad levegőn, segítjük ezt a munkát. Mi is izgulunk, ha egy értékes leltre bukkunk. Alig egy hete ástuk ki a lépcsőket.

Körénk gyűlnek a többiek. Kreis István a csodálatosan szép nimfaoltár feltárási részleteit mondja el. Amikor a régészek meglátták, maguk is elámultak az oltár szépségén.

Szívesen beszélnek a többi leletről is. Egy csaknem ép bronzsisakról, amit Kovács László régész segítségével emeltek a felszínre. Európai ritkaság. Ma még azonban a gondosan kiásott falakat porhanyós földdel visszatemetik. Óvatosan, védik az építkezés idején az újonnan feltárt páratlan műemlékegyüttest.

— Ha felépül a Flórián — veszi át a szót a brigádvezető —, visszajövök ide. Addigra minden ókori emlék beépül az aluljáróba. Bárki megtekintheti.

Auth Györgytől, a Metrober főmérnökétől, az építkezés egyik irányítójától érdeklődünk: hogyan tudják az amúgy is bonyolult építési feladatokat összehangolni a régészeti kutatásokkal?

— Az itt dolgozó régészekkel ideális a kapcsolatunk — mondja. — Mi is azt szeretnénk, hogy az előkerült értékeket a legkisebb károsodás se érje.

A tervrajzon mutatja, mennyi változást, újratervezést igényeltek az újabb és újabb leletek.

— Amikor az úszómedence előkerült — mutat a legfrissebb vázlatra —, úgy tűnt, nem tudjuk megmenteni. Statikailag megoldhatatlannak mutatkozott. Háromszor terveztük át az aluljárót. A medence helyén eredetileg épp a gyalogos-átjáró húzódtott volna. Hiába számoltunk, úgy látszott, nincs megoldás. Kaba Melinda régész már ki is mondta az ítéletet: — Vissza kell temetni. Száz vagy ezer év múlva egy másik régészcsoporthoz még mindig teljes épségben megmarad. Talán ők feltáráshatják.

A szigorú szavak hatottak. A statikusok éjszakákon át számoltak. Végül megszületett a döntés. A medence is megmarad. A gyalogátkelőhely harminc centiméterrel lesz keskenyebb. Az építők ma még visszatemetik a falakat, de az aluljáró átadásakor az ókori fürdőváros teljes szépségében a járókelők szeme elé tárul.

Járay Mária

